

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2012 vp

Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuosilta 2009 ja 2010

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä helmikuuta 2012 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevalle Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksen eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuosilta 2009 ja 2010 (K 16/2011 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Laura Vilkkonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- asiantuntija Pirita Näkkäläjärvi, saamelaiskäräjät
- johtaja Olli-Pekka Heinonen, Yleisradio
- johtaja Jaakko Harno, Digita Oy
- johtaja Marcus Wiklund, Sanoma Media Finland ja Sanoma News

- hallintoneuvoston puheenjohtaja Ilkka Kantola, Yleisradion hallintoneuvosto
- puheenjohtaja Tapio Räihä, Radio- ja televisiotoimittajien liitto RTTL
- toimitusjohtaja Valtteri Niiranen, Viestinnän Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Stiina Laakso, Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat SATU ry
- sihteerit Pertti Lampi, Karjalan Kielen Seura
- professori Heikki Hellman
- professori Taisto Hujanen
- professori Hannu Nieminen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Kuuloliitto
- Kuurojen Liitto
- Näkövammaisten Keskusliitto
- Suomen Journalistiliitto
- Yleisradion ohjelmatyöntekijät.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä. Yleisradio Oy:stä (jäljempänä Yleisradio) annetun lain (1380/1993) 7 § määrittelee yhtiön julkisen palvelun. Yhtiön tehtävänä on tuoda täyden palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Yhtiön tulee erityisesti tukea kansanvaltaa ja tuoda erilaisia mielipiteitä esille. Julkiseen palveluun katso-

taan kuuluvaksi myös kotimaisen kulttuurin tuottaminen, sivistys- ja tasa-arvonäkökohtien huomioonottaminen ohjelmistoissa, lastenohjelmien lähettäminen sekä hartausohjelmien tarjoaminen. Julkisiin palveluihin liittyvät sisältöpalvelut voidaan tarjota kaikissa televerkoissa.

Määrittelyssä painottuu myös kielellinen tasavertaisuus. Yhtiön tehtävänä on lähettää ohjelmia paitsi suomen- ja ruotsinkieliselle myös saamen-, romanin- ja viittomakieliselle väestölle.

Yhtiön tulee lähettää ohjelmia myös vähemmistö- ja erityisryhmille, ja sen arvoja ovat suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus. Yleisradion tulee ylläpitää ulkomaille suunnattua ohjelmatarjontaa. Sen tulee myös varmistaa, että viranomais-tiedotukset voidaan lähettää kaikissa olosuhteissa ja että sen toiminta on turvattu myös poikkeusoloissa.

Yleisradion hallintoneuvoston on lain 6 §:n mukaan annettava eduskunnalle joka toinen vuosi kahta toimintavuotta käsittelevä Yleisradion hallintoneuvoston kertomus julkisen palvelun toteutumisesta.

Nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa on edellytetty, että Yleisradion rahoitus uudistetaan siten, että sen rooli suomalaisen kulttuurin tuottajana, moniarvoisena ja riippumattomana tiedonvälittäjänä sekä sananvapauden foorumina turvataan. Hallitusohjelman mukaista uudistusta on valmisteltu asunto- ja viestintäministerin toimesta yhteistyössä eduskuntaryhmien puheenjohtajien kanssa. Uudistusaikeet koskevat julkisen palvelun rahoitusta, sen ohjausta ja valvontaa sekä julkisen palvelun määrittelyä. Asiaa koskeva hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle keväällä 2012. Liikenne- ja viestintävaliokunta ei pidä aiheellisena käsitellä laajasti tässä mietinnössä niitä keskeisiä asiakokonaisuuksia, joita tullaan käsittelemään mainitussa hallituksen esityksessä.

Valiokunta toteaa kuitenkin pitävänsä erittäin tärkeänä, että Yleisradion julkinen palvelutehtävä säilyy jatkossakin laajana kattaen ohjelmatoiminnan kaikki osa-alueet uutisista ja asiaohjelmista aina kulttuuriin, urheiluun ja viihteeseen. Laissa määritellystä palvelutehtävästä suoriutuminen edellyttää kohdeyleisön mahdollisimman hyvää tavoittamista käyttäen kaikkia modernin monikanavaisen tiedonvälityksen keinoja. Valiokunta korostaa alueellisen toiminnan suurta merkitystä alueen identiteetin vahvistajana ja alueellisen sananvapauden ja tiedonvälityksen takaajana.

Liikenne- ja viestintävaliokunta korostaa myös eduskunnan merkitystä Yleisradion toiminnan suuntaamisessa. Nykymuotoinen joka

toinen vuosi annettava Yleisradion hallintoneuvoston kertomus ei tarjoa eduskunnalle riittävän oikea-aikaista mahdollisuutta vaikuttaa merkittäviin Yleisradion toiminnan linjauksiin. Kertomus tulisikin antaa joka vuosi ja viivytyksettä.

Toiminnan painotukset vuosina 2009 ja 2010. Hallintoneuvoston kertomuksen ja saadun asiantuntijaselvityksen mukaan Yleisradiossa korostui vuosina 2009 ja 2010 erityisesti tarve sopeuttaa yhtiön menot kustannustason nousuun ja samanaikaiseen tulokertymän heikkenemiseen. Tulokertymää heikensi vuosina 2007 ja 2008 tehty digisiirtymä, josta aiheutui 25 miljoonan euron vaje tulokertymään tv-maksujen vähene-misen kautta. Yleisradiolle maksetut kaupallisten televisioyhtiöiden toimilupamaksut poistui- vat analogisten lähetysten loppumisen myötä ja Yleisradio luopui myös sponsoroiduista urheilu-ohjelmista kanavillaan.

Edellä mainittu sopeuttaminen on merkinnyt vakituisen henkilöstön määrän pienenemistä, pääosin luonnollisen poistuman kautta. Uusien osajien rekrytointiin on jäänyt hyvin vähän mahdollisuuksia. Valiokunta on huolissaan erityisesti alueellisten toimintaresurssien ja lähetyksien vähenemisestä.

Tiukka taloustilanne on pakottanut Yleisradion luopumaan myös osaksi urheilun arvokisojen esittämisestä.

Vuoden 2010 aikana yhtiön hallitus uudisti Yleisradion strategiset linjaukset. Yhtiön visioksi linjattiin, että Yleisradio haluaa olla johtava asia- ja kulttuurisisältöjen, suomalaisen musiikin, lasten palvelujen, draaman, uutisten sekä ajankohtais- ja aluepalvelujen tuottaja. Yleisradio haluaa erottua muista toimijoista viihteessä ja populaarikulttuurissa sen arvoille soveltuvala ja uutta luovalla otteella. Urheilussa yhtiö pyrkii tarjoamaan suomalaisia yhdistäviä suurta- pahtumia ja lajien monipuolisuutta.

Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää tärkeänä, että Yleisradion rahoitus järjestetään uudelleen kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla siten, että yhtiön toimintaa voidaan kehittää edellä to- detun vision mukaisesti.

Yleisradion ohjelmasisällöt. Vuonna 2010 Yleisradion koko tv-ohjelmistosta oli kotimaisista tuotantoa 48 %, ja ohjelmiston eurooppalaisuusaste vuonna 2010 oli 84 % (tunnit pl. uutiset ja urheilutapahtumat). Yleisradion tv-kanavilla kotimaisten ensilähetysten määrä oli 727 tuntia vuonna 2010. Edellisestä vuodesta oli vähennystä 6,8 %. Vuonna 2010 hankittiin 28 % ohjelmista kotimaisilta riippumattomilta ohjelmatuottajilta, mikä oli 8,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisenä vuonna.

Hallintoneuvoston kertomuksessa esitetyt katsojien tyytyväisyys- ja luottamusmittaukset sekä eri kanavien katsojaluvut osoittavat, että Yleisradio on pystynyt säästöpainesta huolimatta toteuttamaan palveluvelvoitettaan tuloksekkaasti.

Liikenne- ja viestintäministeriö tilaa vuosittain selvityksen suomalaisen tv-tarjonnan monipuolisuudesta. Tuorein raportti on vuodelta 2009. Raportin mukaan Yleisradion julkisen palvelun neljä kanavaa tarjoavat kokonaisuutena hyvin kattavan ohjelmakirjon, vaikka ohjelmisto onkin edelleen hieman viihteellistynyt. Yli puolet ohjelmatarjonnasta oli faktapainotteista. Koko Yleisradion tarjonnasta 40 % oli ensilähetysä, loput uusintoja. Raportin mukaan yhtiön tv-tarjonta kokonaisuutena on selvästi faktapainotteisempaa kuin kaupallisten kanavien tarjonta.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että Yleisradion ohjelmisto säilyy monipuolisena ja tasa-arvoisena, mikä tekee mahdolliseksi edelleen tavoittaa merkittävän osan katsojista ja kuulijoista. Valiokunta korostaa kulttuurin moninaisuuden ja kotimaisen urheilun sisällyttämistä ohjelmistoon. Viihdeohjelmilla on erityinen merkitys luotaessa monipuolista ja vetovoimaista ohjelmistoa. Valiokunta toteaa myös, että Suomen ruotsinkielisen väestön palvelut on turvattu ohjelmatoiminnassa. Valiokunta pitää erityisesti lapsille suunnattuja palveluja ja alueellisia lähetysä välttämättöminä.

Valiokunta korostaa, että julkisen palvelun tosiasiallinen sisältö ja kohderyhmien tavoittaminen on ennen kaikkea sidoksissa ohjelmiston sisältöön ja ohjelmien laatuun. Yleisradion

toiminnan on jatkossakin keskityttävä laadukaisiin sisältöihin, uusiin toimiviin palveluihin ja ohjelmien hyvään tekniseen tavoitavuuteen. Valiokunnan mielestä Yleisradion tulee paneutua erityisesti ohjelmien laadullisten kriteerien kehittämiseen ja ohjelmien laadun arviointiin.

Valiokunta korostaa televisio- ja radiotoiminnan tutkimuksen ja kehittämisen tärkeyttä. Tähän tutkimukseen tulisi voida kohdentaa myös varoja Televisio- ja radiorahastosta.

Erityisryhmien palvelut. Valiokunta painottaa, että erilaisten erityis- ja vähemmistöryhmien palvelut muodostavat Yleisradion julkisten palvelujen erään ydinosa. Palvelujen kysynnän määrä ei luo markkinoita kaupallisille viestimille, ja Yleisradio onkin käytännössä ainoa palvelujen tarjoaja. Yhtiön laajassa tarjonnassa näille ryhmille suunnatut palvelut ja osuus ohjelmatarjonnasta ylittävät luonnollisesti väestönsä osuuden koko katsoja- ja kuulijakunnasta. Valiokunta korostaa erityisesti Yleisradion internetpalvelujen, esimerkiksi YLE Areenan palvelujen edelleen kehittämistä myös erityisryhmien palvelujen parantamiseksi.

Vuonna 2010 Yleisradiossa tekstitettiin noin 30 % kaikkien tv-kanavien suomen- ja ruotsinkielisistä tv-ohjelmista. Ulkomaankielisistä ohjelmista tekstitetään 100 % joko suomeksi tai ruotsiksi, YLE FST5:n osalta sekä suomeksi että ruotsiksi. Suorista uutislähetyksistä tekstitetään päivittäin kaksi lähetystä. Kaikkiaan 70 % Yleisradion ohjelmistosta on tekstitettyä. Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) muutoksella Yleisradio on velvoitettu tekstittämään kaikki suomenkieliset ohjelmat vuoteen 2016 mennessä. Velvoitteen ulkopuolelle jäävät musiikki- ja lastenohjelmat sekä suorat urheilulähetykset.

Valiokunta korostaa, että kotimaisten ohjelmien tekstityksestä hyötyvät kuurojen ja kuulovammaisten lisäksi myös mm. maahanmuuttajat ja ikääntyneet. Valiokunta korostaa viittomakielisten kuurojen tarvetta saada lisää ohjelmapalveluja viittomakielellä ja tulkattuna viittomakielelle sekä myös selkokielellä ohjelmiston lisä-

tarvetta. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon sellaisten kuulovammaisten lasten tarpeet, jotka eivät vielä pysty lukemaan tekstitystä. Valiokunta kannustaa myös laajentamaan uutta kuvailutulkkauspalvelua.

Kertomuksen liitteenä on saamelaiskäräjien lausunto, jossa katsotaan, että Yleisradio ei ole täyttänyt julkisen palvelun tehtävää saamenkielisen ohjelmatuotannon osalta. Parannuksia toivotaan erityisesti radion saamenkielisten lähetysten kuuluvuusalueeseen ja television lasten-ohjelmiin.

Saamenkielisen ohjelmatarjonnan kehittämistä on valmisteltu pohjoismaisessa yhteistyössä. Suomi ja Norja odottavat nyt sovitun työnjaon mukaisesti Ruotsin aloitetta strategiatyön jatkumiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2011 käynnistämä saamen kielen elvyttämisohjelma sisältää ehdotuksia, jotka koskevat saamen kielen tutkimusta ja kielenhuoltoa, saamen kielen opetusta ja saamenkielistä koulutusta, saamenkielisen kulttuurin tukemista, saamenkielistä päivähoitoa ja kielipesätoimintaa sekä muita sellaisia yhteiskuntaelämän osa-alueita, joilla vahvistetaan saamelaisten oikeutta vaalia ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan valtakunnallisesti. Toteutuessaan ohjelma tuo Yleisradiolle uusia tehtäviä, joilla pyritään tukemaan saamen kiel-

ten säilymistä ja kehittymistä. Tehtävät liittyvät inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielten tukemiseen kaikissa Yleisradion medioissa ja erityisryhmäpalveluiden tuottamiseen näillä kielillä.

Valiokunta toteaa, että Yleisradio on keskeisessä asemassa uhanalaisten saamen kielten tukemisessa ja saamen kieliä puhuvien aikuisten ja erityisesti lasten ja nuorten identiteetin vahvistamisessa. Valiokunta kannustaa Yleisradion oman saamelaisohjelmien strategian laadintaan ja sen toimeenpanoon, etenkin jos yhteispohjoinen hanke ei etene riittävän nopeasti.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota karjalan kieleen, joka on eräs maan virallisista vähemmistökielistä vuodesta 2009 lukien. Maamme vähemmistökielet ovat osa maamme kulttuurin moninaisuutta ja rikkautta. Kielten säilyminen elävänä ja kielten kehittyminen edellyttävät niiden huomioon ottamista resurssien puitteissa Yleisradion ohjelmatoiminnassa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Osmo Kokko /ps
Thomas Blomqvist /r
Jukka Kopra /kok
Merja Kuusisto /sd
Suna Kymäläinen /sd
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Raimo Piirainen /sd
Eila Tiainen /vas
Ari Torniainen /kesk
Reijo Tossavainen /ps
Oras Tynkkynen /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.